

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE V FUNKCIJI INDIVIDUALIZACIJE IN DIFERENCIACIJE

Uvod

Fleksibilni predmetnik omogoča spremenjeno organizacijo pouka, hkrati pa od učitelja zahteva drugačno pripravo na pouk, kjer je v ospredju aktivnost učencev. Učitelj z večjo avtonomijo prevzema tudi večjo odgovornost za kakovostno izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa. Prizadevanja učiteljev so danes usmerjena v zadovoljevanje vse bolj raznovrstnih učnih potreb učencev, obenem pa tudi različnim vplivom, katerim so učenci izpostavljeni. Učenčeve učne sposobnosti, izkušnje, slog, motivacija, interes, odnos do učenja so ključni dejavniki, ki narekujejo učiteljevo pripravo na pouk. V skladu s svojimi močnimi področji se učenci vključujejo v različne učne oblike, ki jih učitelj prilagaja učencem na vsebinski, oblikovni in metodični ravni, učitelj pa je tudi tisti, ki učencu pri delu nudi podporo ter pomoč.

Didaktična načela sodobnega pouka

Individualizacija je didaktično načelo, ki zahteva, da v vzgojno-izobraževalnem procesu upoštevamo utemeljene razlike med učenci; omogoča enake možnosti za doseganje optimalnih (maksimalnih) rezultatov pri vseh učencih in posameznem učencu. Namen individualizacije je povečanje uspešnosti in zmanjševanje neuspešnosti pri vseh učencih.

Diferenciacija je groba individualizacija, ki zajame učne in druge razlike med učenci le v okviru manjše učne skupine. Je poučevanje in učenje, ki obsega vrsto strategij, s katerimi se učinkovito odzivamo na različne potrebe svojih učencev.

V nepretrganem učnem procesu je osredotočena na napredek, na tisto, kar učenci že znajo, in na tisto, kar se morajo še naučiti. Upošteva najuspešnejše načine učenja in omogoča, da učenci pridobljeno znanje pokažejo tako, da so poudarjena njihova močna področja in interesi (Heacox, 2009).

Medpredmetno povezovanje naravoslovja, družboslovja in knjižničnih informacijskih znanj

Fleksibilni predmetnik nam tretje leto zapored omogoča možnosti združevanja, spreminjanja in prilagajanja pouka, snovi; omogoča nam večjo avtonomijo, hkrati pa nalaga večjo odgovornost. S tem ko je omogočeno avtonomno razporejanje učencev po razredih in predmetih, izvedba aktivnih metod in oblik dela omogoča tudi večjo motiviranost ter aktivnost učencev pri samem pouku.

Izhodišče pri načrtovanju medpredmetnega povezovanja v 8. razredu je bilo Darwinovo leto (leto 2009). Medpredmetno so se povezovala predmetna in medpredmetna področja: naravoslovje (biologija), družboslovje (geografija-zgodovina) in knjižnična informacijska znanja. Nosilna vsebina načrtovanja je bila biološka, ostala sodelujoča predmetna in medpredmetna področja so učne cilje prilagodila. Pri načrtovanju je bilo potrebno upoštevati

³⁷ Jelka Pal, Nataša Litrop, OŠ Franceta Prešerna, Črenšovci

diferenciacijo vsebin, procesa in izdelka, hkrati pa je bilo treba vzgojno-izobraževalni proces zastaviti tako, da bo zagotovljena aktivnost vseh učencev (od učencev s posebnimi potrebami do nadarjenih učencev).

Temelj načrtovanja medpredmetnega povezovanja je bilo timsko delo. Posamezni učitelj se je povezoval s sodelavci, s katerimi si je delil dejavnosti, delo z učenci, cilje, gradiva in vire za delo. Vloga učitelja/učiteljev v procesu pouka je bila predvsem vloga usmerjevalca: pripravljal in odrejal je učni proces, organiziral učence v samem učenem procesu ter prilagajal čas.

Vsebinski cilji so se razlikovali po zahtevnosti in raznovrstnosti ter se nanašali na življenje Charlesa Darwina in njegovo potovanje z ladjo Beagle ter življenje pomorščakov, na Darwinovo razvojno teorijo, na primerjavo njegovih spoznanj z današnjo razlago razvoja živega sveta, na časovno in geografsko opredelitev Darwinovega potovanja, na Darwinovo srečanje civilizacij, na uporabo informacijskih virov pri raziskovalnem delu ter kritično vrednotenje podatkov.

Na podlagi konstruktivističnega načina učenja so se učenci v okviru pridobivanja procesnih znanj učili sodelovanja in prispevanja k delu v skupini, na različne načine so razvijali komunikacijo in lastne miselne percepcije izmenjavali z ostalimi člani v skupini, uporabljali IKT, razvijali sposobnosti zbiranja, selekcioniranja in uporabe podatkov s pomočjo različnih virov, rekonstruirali so svoje znanje – razvijali sposobnosti interpretacije rezultatov (sklepanje, posploševanje in povezovanje s teorijo) ter se navajali na kritično mišljenje in samostojne odločitve o izbiri informacije za potrebe raziskovalnega dela.

Diferenciacija je potekala na različnih nivojih, v vseh etapah vzgojno-izobraževalnega procesa so bile načrtovane naloge različnih težavnostnih/taksonomskih stopenj, naloge so bile diferencirane glede na zaznavni slog učencev; učenci so različne vsebinske cilje dosegali na podlagi dejavnosti, ki so se razlikovale tudi po stopnji vodenja in uporabi različnih informacijskih virov.

Skozi celoten vzgojno-izobraževalni proces je bil poudarek na razvijanju kompetenc učenje učenja, samoiniciativnosti, sporazumevanja v maternem jeziku ter IKT kompetence. Med metodami so bile v ospredju govorno-besedilne metode, predvsem: ustna razlaga, pripovedovanje, opisovanje, pojasnjevanje ter delo z besedilom.

Učni proces je potekal strukturirano. V okviru ponavljanja snovi so bila učencem zastavljena diferencirana vprašanja. V skladu z načeli formativnega spremljanja so učenci v vlogi kritičnega prijatelja vrednotili delo/znanje sošolcev. Uvodna motivacija je vključevala učenčevo asociativno komponento. S pomočjo tabele VŽN se je preverjalo predznanje učencev. Usvajanje snovi je potekalo s samostojnim delom učencev znotraj skupinskega dela (fleksibilno razporejanje učencev v heterogene učne skupine – učenci s PP, nadarjeni učenci) s pomočjo različnih gradiv in virov – poudarek je bil na učiteljevem zaznavanju učnih potreb, individualnih sposobnostih in spretnostih posameznega učenca, njegovemu vsebinskemu znanju, učnih nagnjenjih, stilih in interesih. Tudi oblike poročanja skupin so bile raznolike: govorni nastop, interaktivna tabla, plakati, igra vlog. Sinteza je potekala v obliki razgovora, sledilo je preverjanje znanja v obliki kviza. Na podlagi vprašalnika je bila izvedena evalvacija opravljenega dela.

Zaključek

Z evalvacijo je bilo ugotovljeno, da mora medpredmetno povezovanje, znotraj katerega želimo uresničevati načela diferenciacije in individualizacije, v prvi vrsti temeljiti na učiteljevi avtonomnosti ter fleksibilnosti. Pri učencih naj bo dan poudarek na povezovanju, dopolnjevanju, nadgrajevanju znanja, njihovi aktivnosti v skladu s posameznikovimi

sposobnostmi, raznolikosti oblik in metod dela, ki miselno aktivirajo, sprožijo interakcije in osebni odnos do dogajanja, ter racionalizaciji časa. Tovrstno poučevanje od učiteljev zahteva temeljite in obsežne predpriprave, usklajeno timsko delo, predvsem pa dobro učiteljevo poznavanje posameznega učenca.

Kritično vrednotenje opravljenega dela se nanaša na spoznanja, da mora biti učitelj, ki se takega pouka loteva, odprt za spremembe in sodelovanje z drugimi ter je za načrtovanje pouka pripravljen žrtvovati veliko časa in volje. Usklajevanje časa sodelujočih za pripravo na pouk je eden izmed ključnih dejavnikov, ki lahko ovira ali upočasni načrtovanje dela. Prav tako je pomembna tudi natančna opredelitev namena in cilja pouka (ure), da ni načrtovano preveč aktivnosti, za izvedbo katerih je potem premalo časa – pomembna je kakovost in ne kvantiteta. Prepodrobno strukturiran pouk lahko omejuje ustvarjalnost in komunikacijo učencev (in učiteljev) ter vpliva na sproščeno izvajanje aktivnosti. Možnost hkratne prisotnosti več učiteljev pri uri omogoča boljši pregled nad delom posameznih učencev in skupin (učitelji učence dodatno motivirajo, jim svetujejo, jih usmerjajo), obenem pa učitelji drug drugemu pomenijo tudi učinkovito moralno podporo.

Najpomembnejša ugotovitev učne ure medpredmetnega povezovanja pa se nanaša na količino večsmerne komunikacije (med učenci znotraj skupin, med skupinami, med učenci in učiteljem), in sicer: komunikacije med vsemi sodelujočimi v vzgojno-izobraževalnem procesu naj bo veliko več.

Literatura

- Fleksibilni predmetnik – pot do večje avtonomije, strokovne odgovornosti in kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela.* (2008). Ljubljana: ZRSŠ.
- Heacox, D. (2009). *Diferenciacija za uspeh vseh*. Ljubljana: Rokus-Klett.
- Delavnica za ravnatelje* (2010). Dostopno na: [http://www.zrss.si/ppt/OEKP_4 %20delavnica_RAVNATELJI %20O %C5 %A0 %20PORTORO %C5 %BD %2 .03Individualizacija-in-diferenciacija.ppt](http://www.zrss.si/ppt/OEKP_4_%20delavnica_RAVNATELJI%20%C5%A0%20PORTORO%C5%BD%20.03Individualizacija-in-diferenciacija.ppt)
- Simpozij Modeli poučevanja in učenja* (2002). Ljubljana: ZRSŠ.
- Peklaj, C. (2001). *Sodelovalno učenje*. Ljubljana: ZRSŠ.